

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στο Συμβούλιο και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο – ΑΕΠ και πέρα αυτού - Η μέτρηση της προόδου σε έναν μεταβαλλόμενο κόσμο»

COM(2009) 433 τελικό

(2011/C 18/11)

Εισηγητής: ο κ. ZBORIL

Στις 20 Αυγούστου 2009 και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνώμη της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την

«Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο – ΑΕΠ και πέρα από αυτό: Η μέτρηση της προόδου σε έναν μεταβαλλόμενο κόσμο»

COM(2009) 433 τελικό.

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου και περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 25 Φεβρουαρίου 2010.

Κατά την 462η σύνοδο ολομέλειάς της, της 28ης και 29ης Απριλίου 2010 (συνεδρίαση της 29ης Απριλίου 2010), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 168 ψήφους υπέρ, 3 ψήφους κατά και 6 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Η ΕΟΚΕ επικροτεί την ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με θέμα: *«ΑΕΠ και πέρα από αυτό - Η μέτρηση της προόδου σε έναν μεταβαλλόμενο κόσμο»* και τις πρωτοβουλίες που συνοψίζονται στο σχετικό έγγραφο. Η ΕΟΚΕ παρατηρεί ότι η ανακοίνωση δεν αποτελεί παρά το πρώτο βήμα της προσπάθειας αυτής, η δε επιλογή των κατάλληλων μέσων και μέτρων καθώς και η ενσωμάτωσή τους στις μείζονες πολιτικές και στρατηγικές δεν θα είναι καθόλου απλό ζήτημα.

1.2. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει αναλάβει το εξαιρετικά δυσχερές έργο της πιλοτικής κατάρτισης ενός σύνθετου περιβαλλοντικού δείκτη. Θα είναι προφανώς ένας συνολικός δείκτης, πράγμα το οποίο σημαίνει ότι θα πρέπει να εξισορροπεί τις επιπτώσεις των επιμέρους στοιχείων του περιβάλλοντος. Η κατάρτισή του θα πρέπει να αποτελέσει εξαρχής αντικείμενο διαβουλεύσεων με τα ενδιαφερόμενα μέρη.

1.3. Πιο δυσχερής ακόμη θα είναι η κατάρτιση συνολικού δείκτη για την ποιότητα ζωής και την κοινωνική συνοχή. Είναι απαραίτητο να εφαρμοσθούν πιλοτικά προγράμματα στον τομέα αυτόν, ο οποίος και θα πρέπει να αποτελέσει την εστία του όλου εγχειρήματος. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συνεπώς θα πρέπει να δρομολογήσει πάραυτα τα εν λόγω πιλοτικά προγράμματα.

1.4. Οι εξελικτικές τάσεις των βασικών παραμέτρων - σε μακροπρόθεσμη βάση - έχουν μεγάλη σημασία για τη στρατηγική και την ανάπτυξη των πολιτικών. Κατά συνέπεια, η προοπτική αυτή πρέπει να καθορίσει την επιλογή των παραμέτρων που θα ακολουθηθούν σε πραγματικό χρόνο. Η αντιμετώπιση των αλλαγών πρέπει να είναι συνετή και έγκαιρη.

1.5. Το σύστημα θα πρέπει να συνεχίσει, ακόμη και σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, να στηρίζεται στην εθνική συλλογή και αξιολόγηση των στοιχείων, εντός ενός καθορισμένου και ενιαίου ευρωπαϊκού πλαισίου, βάσει των οποίων γίνεται η επεξεργασία δεικτών και παραμέτρων. Η αξιολόγησή τους απαιτεί μια ολιστική και ολοκληρωμένη προσέγγιση για να περιοριστούν οι αντιφάσκουσες ερμηνείες ορισμένων μέσων και οι κίνδυνοι που προκύπτουν από αυτές.

1.6. Η αξιολόγηση της βιώσιμης ανάπτυξης προϋποθέτει την κατανόηση των τάσεων σε δύο κύριες κατευθύνσεις: (1) αξιολόγηση της ικανότητας απορρόφησης και (2) αξιολόγηση της ανάπτυξης που σημειώνεται στη διαχείριση του κοινωνικού συνόλου. Οι δύο προτάσεις που υποβάλλει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην ανακοίνωσή της (πίνακας αποτελεσμάτων και παρακολούθηση των επιπέδων ρύπων) βαίνουν προς αυτή την κατεύθυνση. Η ΕΟΚΕ επικροτεί.

1.7. Επικροτεί επίσης τις προσπάθειες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να επεκτείνει τους εθνικούς λογαριασμούς σε περιβαλλοντικά και κοινωνικά θέματα. Στις αρχές του 2010 αναμένεται να υποβληθεί ένα νομικό πλαίσιο «περιβαλλοντικής λογιστικής». Προς το παρόν, οι διαθέσιμοι κοινωνικοί δείκτες των εθνικών λογαριασμών δεν χρησιμοποιούνται στον βέλτιστο βαθμό. Η ανάγκη χρήσης των δεικτών αυτών αναμένεται να γίνει ολοένα και πιο αισθητή, με την εξέλιξη μιας σφαιρικής και ολοκληρωμένης προσέγγισης για τη μέτρηση και την αξιολόγηση της προόδου σε έναν μεταβαλλόμενο κόσμο.

1.8. Οι σχεδιαζόμενες μεταρρυθμίσεις δεν θα επέλθουν ούτε γρήγορα, ούτε εύκολα. Ως εκ τούτου, θα πρέπει να επιδειχθεί ιδιαίτερη προσοχή στην αναλυτική προετοιμασία και τη μελέτη κάθε μέσου με βάση έρευνες που αναφέρονται στις αλληλεπιδράσεις τους και εκτενείς διαβουλεύσεις με τους ενδιαφερόμενους φορείς για να διευκολυνθεί η υιοθέτησή τους σε ευρύτερο διεθνές πλαίσιο.

1.9. Ενόψει της συνέχισης των εργασιών και προκειμένου να δομηθούν κατάλληλα τα επόμενα στάδια, θα πρέπει να καταστούν εκμεταλλεύσιμες όλες οι προβληματικές και τα σχέδια που υπάρχουν. Αποφασιστικό κριτήριο πρέπει να αποτελέσει η μεγαλύτερη δυνατή αντικειμενικότητα, καθώς και η διατήρηση της ανεξαρτησίας των στατιστικών και των ποιοτικών κριτηρίων τους. Η ΕΟΚΕ είναι έτοιμη να συμμετάσχει στην αξιολόγηση των αναγκαίων αλλαγών και να εργαστεί προς την κατεύθυνση της κοινωνικής τους αποδοχής.

1.10. Κρίνεται σκόπιμο η Ευρωπαϊκή Επιτροπή να ορίσει συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα με ημερομηνίες υλοποίησης των διαφόρων σταδίων του συστήματος αυτού. Θα πρέπει να επικεντρωθεί ιδιαίτερα στην ενσωμάτωση ορισμένων καινούριων μέτρων στη νέα στρατηγική για το 2020 και στη στρατηγική της αειφόρου ανάπτυξης. Ο στόχος είναι να έχει καταρτισθεί εντός του 2011 ένα πλαίσιο, βάσει του οποίου θα αναπτυχθούν σαφείς προτάσεις για την έγκαιρη ανάληψη συγκρίσιμων δράσεων σε παγκόσμια κλίμακα ενόψει της Παγκόσμιας Συνδιάσκεψης Κορυφής για την Αειφόρο Ανάπτυξη που θα συγκαλέσει ο ΟΗΕ το 2012.

2. Εισαγωγή

2.1 Το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) αποτελεί το γνωστότερο μέτρο αξιολόγησης της μακροοικονομικής δραστηριότητας (ΑΕΠ = ιδιωτική κατανάλωση + επενδύσεις + δημόσια κατανάλωση + (εξαγωγές – εισαγωγές). Το πλαίσιο και οι κανόνες για τον υπολογισμό του ΑΕΠ καταρτίζονται από το ευρωπαϊκό σύστημα εθνικών λογαριασμών, το οποίο είναι, σε μεγάλο βαθμό, συμβατό με το σύστημα εθνικών λογαριασμών των Ηνωμένων Εθνών. Το ΑΕΠ έχει καταστεί πρότυπο αναφοράς που χρησιμοποιείται από τους φορείς χάραξης πολιτικής σε ολόκληρο τον κόσμο και αναφέρεται συχνά στις δημόσιες συζητήσεις. Στο ΑΕΠ συνεκτιμάται η προστιθέμενη αξία όλων των οικονομικών δραστηριοτήτων που στηρίζονται στον χρηματικό παράγοντα. Βασίζεται σε σαφή μεθοδολογία που επιτρέπει συγκρίσεις σε διαφορετικά χρονικά διαστήματα και μεταξύ διαφόρων χωρών και περιφερειών.

2.2 Επίσης, το ΑΕΠ θεωρείται πλέον ως αντιπροσωπευτικός δείκτης της συνολικής κοινωνικής ανάπτυξης και προόδου εν γένει. Το ΑΕΠ δεν μετρά ωστόσο την περιβαλλοντική αειφορία ή την κοινωνική ένταξη, και γι' αυτό οι περιορισμοί αυτοί πρέπει να συνεκτιμώνται, όταν ο δείκτης χρησιμοποιείται σε αναλύσεις χάραξης πολιτικής και στον πολιτικό διάλογο. Μια πρόσφατη επισκόπηση των περιορισμών αυτών γίνεται στις εργασίες των Stiglitz / Sen / Fitoussi (2008) με τίτλο «Επιτροπή για τη μέτρηση των οικονομικών επιδόσεων και της κοινωνικής πρόόδου», (http://www.stiglitz-sen-fitoussi.fr/documents/Issues_paper.pdf).

2.3 Εδώ και δέκα χρόνια περίπου, διεξάγονται σχετικές συζητήσεις σε διάφορα επίπεδα. Τον δε Οκτώβριο 2008, η ΕΟΚΕ υιοθέτησε γνωμοδότηση πρωτοβουλίας⁽¹⁾, στην οποία εκθέτει και εξηγεί τις σημερινές κατευθύνσεις της έρευνας και υποστηρίζει τις ερευνητικές προσπάθειες για την εξεύρεση συμπληρωματικών δεικτών, οι οποίοι θα περιγράψουν πληρέστερα την ανάπτυξη των κοινωνιών.

2.4 Η παρούσα ανακοίνωση προσδιορίζει διάφορες δράσεις που θα μπορούσαν να αναληφθούν βραχυπρόθεσμα ή μεσοπρόθεσμα. Σφαιρικός στόχος είναι η ανάπτυξη περικτικότερων δεικτών, που θα παρέχουν μια πιο αξιόπιστη βάση γνώσεων για τη βελτίωση της ποιότητας του δημόσιου διαλόγου και της λήψης αποφάσεων. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προτίθεται να συνεργαστεί με τους ενδιαφερόμενους φορείς και τους εταίρους για την ανάπτυξη δεικτών που θα αναγνωρίζονται και θα χρησιμοποιούνται διεθνώς.

3. Σύνοψη της ανακοίνωσης της Επιτροπής

3.1 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προτείνει να εφαρμοστούν οι ακόλουθες πέντε δράσεις, οι οποίες μπορούν να αναθεωρηθούν ή να συμπληρωθούν στο πλαίσιο της προγραμματισμένης αναθεώρησης του 2012.

3.2 **Προσθήκη περιβαλλοντικών και κοινωνικών δεικτών στο ΑΕΠ:** Οι δείκτες που συνοψίζουν σημαντικά θέματα σε ένα ενιαίο αριθμό αποτελούν καίρια μέσα επικοινωνίας. Το ΑΕΠ, καθώς και τα ποσοστά ανεργίας και πληθωρισμού είναι χαρακτηριστικά παραδείγματα τέτοιων συνοπτικών δεικτών. Ωστόσο, δεν προορίζονται να αντικατοπτρίζουν την κατάσταση ως προς παραμέτρους όπως είναι το περιβάλλον ή οι κοινωνικές ανισότητες. Προκειμένου να καλυφθεί το κενό αυτό, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προτίθεται να αναπτύξει έναν συνολικό περιβαλλοντικό δείκτη και να βελτιώσει τους σχετικούς με την ποιότητα ζωής δείκτες.

3.2.1 **Συνολικός περιβαλλοντικός δείκτης:** Προς το παρόν δεν υφίσταται ένας συνολικός περιβαλλοντικός δείκτης. Μεταξύ των δυνατών σχετικών δεικτών συγκαταλέγονται το οικολογικό αποτύπωμα και το αποτύπωμα άνθρακα, πλην όμως το πεδίο εφαρμογής τους είναι περιορισμένο (το αποτύπωμα άνθρακα αφορά αποκλειστικά τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου. Το οικολογικό αποτύπωμα δεν συνεκτιμά ορισμένες επιπτώσεις, π.χ. τις επιπτώσεις στα ύδατα. Ωστόσο, η Επιτροπή το δοκιμάζει, μεταξύ άλλων δεικτών, για την παρακολούθηση της εξέλιξης της θεματικής στρατηγικής για την αειφόρο χρήση των φυσικών πόρων και του σχεδίου δράσης για την βιολογική ποικιλότητα). Οι υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής προτίθενται να παρουσιάσουν, το 2010, μια δοκιμαστική εκδοχή ενός δείκτη σχετικού με την περιβαλλοντική πίεση. Στον εν λόγω δείκτη θα συνεκτιμώνται οι μεγάλοι άξονες της περιβαλλοντικής πολιτικής:

- αλλαγή του κλίματος και χρήση της ενέργειας,
- φύση και βιοποικιλότητα,
- ατμοσφαιρική ρύπανση και επιπτώσεις στην υγεία,
- χρήση και ρύπανση των υδάτων,
- παραγωγή αποβλήτων και χρήση των πόρων.

3.2.2 **Ποιότητα ζωής και ευημερία:** Τα εισοδήματα, οι δημόσιες υπηρεσίες, η υγεία, η ψυχαγωγία, ο πλούτος, η κινητικότητα και το καθαρό περιβάλλον συνιστούν μέσα επίτευξης και διατήρησης των ανωτέρω στόχων. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δρομολόγησε μελέτες σκοπιμότητας για τους δείκτες ευημερίας, για να καταστούν πιο υπεύθυνοι οι καταναλωτές και, σε συνεργασία με τον ΟΟΣΑ, για την αντίληψη που έχουν οι πολίτες όσον αφορά την ευημερία.

3.3 **Πληροφορίες σε σχεδόν πραγματικό χρόνο για τη λήψη αποφάσεων:** Τα στοιχεία του ΑΕΠ και της ανεργίας δημοσιεύονται τακτικά τις εβδομάδες που έπονται της περιόδου στην οποία αναφέρονται, γεγονός που επιτρέπει την λήψη αποφάσεων σχεδόν σε πραγματικό χρόνο. Αντίθετα, τα περιβαλλοντικά και κοινωνικά στοιχεία, σε πολλές περιπτώσεις, είναι απηρχαιωμένα και δεν προσφέρουν αξιοποιήσιμες πληροφορίες, λ.χ. για την ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα και των υδάτων ή για τα μοντέλα εργασίας, που αποτελούν ταχέως εξελισσόμενα μεγέθη.

(¹) Βλ. ΕΕ C 100, 30.4.2009, σελ. 53.

3.3.1 Η Επιτροπή θα καταβάλει προσπάθειες να καταστήσει πιο επίκαιρα τα περιβαλλοντικά και κοινωνικά δεδομένα, ούτως ώστε να ενημερώνονται καλύτερα οι αποφασίζοντες στην ΕΕ. Οι δορυφόροι, οι σταθμοί αυτόματης μέτρησης και το Διαδίκτυο επιτρέπουν σε ολόένα και μεγαλύτερο βαθμό την **παρατήρηση του περιβάλλοντος σε πραγματικό χρόνο** χάρη στις διατάξεις της οδηγίας INSPIRE (οδηγία 2007/2/ΕΚ) και μέσω του συστήματος GMES (σύστημα Παγκόσμιας Παρακολούθησης του Περιβάλλοντος και της Ασφάλειας - «Global Monitoring for Environment and Security», βλ. COM(2009)223 τελικό).

3.3.2 Κάθε φορά που αυτό θα είναι εφικτό, **θα βελτιώνεται η επικαιρότητα των κοινωνικών δεδομένων**, π.χ. χάρη στο νέο ευρωπαϊκό σύστημα ενοτήτων κοινωνικής ή στατιστικής έρευνας.

3.4 **Αύξηση της ακρίβειας των εκθέσεων για την κατανομή και τις ανισότητες:** Η οικονομική και η κοινωνική συνοχή συνιστά γενικό στόχο της Ένωσης. Τα υφιστάμενα δεδομένα που προέρχονται από εθνικούς λογαριασμούς, όσον αφορά, π.χ., τα εισοδήματα των νοικοκυριών, ή που προέρχονται από κοινωνικές έρευνες όπως οι στατιστικές της EU-SILC (για το εισόδημα και τις συνθήκες διαβίωσης), επιτρέπουν στο εξής μια ανάλυση των κυριότερων ζητημάτων που συνδέονται με την κατανομή.

3.5 **Η ανάπτυξη ενός ευρωπαϊκού πίνακα αποτελεσμάτων όσον αφορά την αειφόρο ανάπτυξη:** Οι δείκτες βιώσιμης ανάπτυξης της ΕΕ (βλ. εγχειρίδιο στατιστικών της Eurostat «Η μέτρηση της προόδου προς μια Ευρώπη μεγαλύτερης αειφορίας -2007») αναπτύχθηκαν από κοινού με τα κράτη μέλη και αντικατοπτρίζονται στη διετή έκθεση προόδου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Ωστόσο, το εν λόγω μέσο παρακολούθησης δεν ενσωματώνει τις πρόσφατες εξελίξεις σε σημαντικούς τομείς που δεν καλύπτονται ακόμη επαρκώς από τις επίσημες στατιστικές (όπως είναι η αειφόρος παραγωγή και κατανάλωση ή η διακυβέρνηση).

3.5.1 Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο η Ευρωπαϊκή Επιτροπή διερευνά, σε συνεργασία με τα κράτη μέλη, τις δυνατότητες **κατάρτισης ενός πίνακα αποτελεσμάτων της αειφόρου ανάπτυξης**. Ο πίνακας αποτελεσμάτων της αειφόρου ανάπτυξης, ο οποίος στηρίζεται στο σύνολο των δεικτών βιώσιμης ανάπτυξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, θα μπορούσε, επίσης, να περιλαμβάνει άλλες δημοσιεύσιμες ποιοτικές και ποσοτικές πληροφορίες.

3.5.2 Η στρατηγική της αειφόρου ανάπτυξης έχει ως κύριο στόχο τον σεβασμό των ορίων των φυσικών πόρων του πλανήτη. Μεταξύ αυτών συγκαταλέγεται η περιορισμένη δυνατότητα της φύσης να παρέχει ανανεώσιμες πηγές και να απορροφά τους ρύπους. Είναι σημαντικό, στο πλαίσιο του καθορισμού των πολιτικών, να είναι γνωστές οι «ζώνες κινδύνου» προτού προσεγγιστεί το κρίσιμο σημείο μη αναστρεψιμότητας. Για το λόγο αυτό θα καταστεί αναγκαίο **να καθοριστούν τα εν λόγω κατώτατα όρια – και να επικαιροποιούνται ανά τακτά χρονικά διαστήματα – όσον αφορά τους κυριότερους ρύπους και τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας**, ούτως ώστε να είναι δυνατή η ενημέρωση των συμμετεχόντων σε συζητήσεις χάραξης πολιτικής και η προώθηση του καθορισμού των στόχων και της αξιολόγησης των πολιτικών.

3.6 **Επέκταση των εθνικών λογαριασμών σε περιβαλλοντικά και κοινωνικά θέματα:** Το Ευρωπαϊκό Σύστημα Λογαριασμών αποτελεί τον κύριο πόλο αναφοράς των οικονομικών στατιστικών της ΕΕ και πολλών άλλων οικονομικών δεικτών (συμπεριλαμβανομένου του ΑΕΠ). Στα συμπεράσματά του, του Ιουνίου 2006, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο κάλεσε την Ευρωπαϊκή Ένωση και τα κράτη μέλη της να επεκτείνουν τους εθνικούς τους λογαριασμούς στις κυριότερες πτυχές της αειφόρου ανάπτυξης. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα μεριμνήσει ώστε η εν λόγω εργασία να συνεκτιμηθεί στο πλαίσιο των μελλοντικών αναθεωρήσεων του διεθνούς συστήματος εθνικών

λογαριασμών και του Ευρωπαϊκού Συστήματος Εθνικών Λογαριασμών. Σε πιο μακροπρόθεσμη βάση, μια πιο ολοκληρωμένη περιβαλλοντική, κοινωνική και οικονομική λογιστική αναμένεται να αποτελέσει το θεμέλιο διαμόρφωσης νέων δεικτών υψηλότερου επιπέδου.

3.6.1 **Ολοκληρωμένη οικονομικοπεριβαλλοντική λογιστική:** Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσίασε την πρώτη στρατηγική της για την «πράσινη λογιστική» το 1994 στην ανακοίνωση COM(1994) 670. Έκτοτε, η Eurostat και τα κράτη μέλη - σε συνεργασία με τα ΗΕ και τον ΟΟΣΑ - ανέπτυξαν και δοκίμασαν με επιτυχία μεθόδους λογιστικής, με αποτέλεσμα πολλά κράτη μέλη να διαβιβάζουν τώρα - σε τακτική βάση - τις πρώτες σειρές περιβαλλοντικών λογαριασμών. Στη συνέχεια, θα μπορούσαν να δημιουργηθούν φυσικοί περιβαλλοντικοί λογαριασμοί για την ενεργειακή κατανάλωση, την παραγωγή και επεξεργασία αποβλήτων, καθώς και οικονομικοί λογαριασμοί για επιχορηγήσεις σχετιζόμενες με το περιβάλλον. Προκειμένου να εξασφαλιστεί η συγκρισιμότητα των λογαριασμών, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προτίθεται να προτείνει, στις αρχές του επόμενου έτους, ένα νομικό πλαίσιο για την περιβαλλοντική λογιστική.

3.6.2 **Εντονότερη χρήση των υφιστάμενων κοινωνικών δεικτών που προέκυψαν από την εθνική λογιστική:** Το υφιστάμενο ευρωπαϊκό σύστημα λογαριασμών περιλαμβάνει ήδη δείκτες οι οποίοι αντικατοπτρίζουν θέματα κοινωνικής ευαισθησίας, όπως είναι τα διαθέσιμα εισοδήματα των νοικοκυριών και το διορθωμένο διαθέσιμο εισόδημα, λαμβανομένων υπόψη των υφιστάμενων διαφορών όσον αφορά τα συστήματα κοινωνικής προστασίας των διαφόρων χωρών.

4. Γενικές παρατηρήσεις

4.1 Οι φορείς χάραξης πολιτικής και το ευρύ κοινό ενδιαφέρονται όλο και περισσότερο για την εξεύρεση μιας συνεπέστερης μεθόδου μέτρησης της προόδου της ανθρωπότητας. Είναι απαραίτητο επομένως να υπάρξουν νέες προσεγγίσεις που θα δείχνουν με ποιό τρόπο θα συμφιλιωθούν οι δημογραφικές εξελίξεις και η οικονομική ανάπτυξη της ανθρωπότητας με τα πεπερασμένα όρια των πόρων του πλανήτη.

4.2 Οι νέες προσεγγίσεις και μέθοδοι μέτρησης της προόδου είναι απαραίτητες στο σημερινό κοινωνικό περιβάλλον που γίνεται ολόένα και πιο πολύπλοκο, προκειμένου να καταστεί δυνατή η αρτιότερη διαμόρφωση του στρατηγικού οράματος για τις κοινωνίες, εν προκειμένω της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η σημασία τους έγκειται, εν μέρει, στο ότι διευκολύνουν τον απολογισμό των αναγκών πόρων για την επίτευξη των στρατηγικών στόχων, και κατά κύριο λόγο της βιώσιμης ανάπτυξης, που προϋποθέτουν, μεταξύ άλλων, την αποτελεσματική προστασία του περιβάλλοντος και την εκμετάλλευση όλων των πόρων με μέτρο.

4.3 Άλλο ένα σημαντικό πεδίο εφαρμογής είναι ο σχεδιασμός των μεγάλων πολιτικών της Ένωσης, οι οποίες πρέπει να λάβουν υπόψη τους όλα τα μετρήσιμα αποτελέσματα και τις επιπτώσεις τους, καθώς και τις αμοιβαίες αλληλεπιδράσεις τους, και φυσικά η αξιολόγηση της εφαρμογής των εν λόγω πολιτικών.

4.4 Για τους λόγους αυτούς, η ΕΟΚΕ επικροτεί την ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με θέμα: «ΑΕΠ και πέραν αυτού - Η μέτρηση της προόδου σε έναν μεταβαλλόμενο κόσμο» και τις πρωτοβουλίες που συνοψίζονται στο σχετικό έγγραφο. Η ΕΟΚΕ παρατηρεί ότι, παρόλο που έχουν ήδη δρομολογηθεί διάφορα προγράμματα και δραστηριότητες, η ανακοίνωση δεν αποτελεί παρά το πρώτο βήμα της προσπάθειας αυτής, η δε επιλογή των κατάλληλων μέσων και μέτρων καθώς και η ενσωμάτωσή τους στις μείζονες πολιτικές και στρατηγικές δεν θα είναι καθόλου απλό ζήτημα.

4.5 Για είναι αποτελεσματικό ένα μέσο, όποιο κι αν είναι, πρέπει να είναι όσο το δυνατόν πιο απλό και εύχρηστο. Όσα μέσα δεν είναι πλήρως προσαρμοσμένα προς τους χρήστες τους και δεν γίνονται γενικώς αποδεκτά, δεν μπορούν να αποφέρουν τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Προκειμένου ένα νέο μέσο να καταστεί αποδεκτό ως μέτρο προόδου, απαιτείται προφανώς χρόνος. Και επειδή κανένα μέσο δεν αποτελεί αυτοσκοπό, πρέπει να απορρίπτεται κάθε μέσο που δεν αποδεικνύει την αποτελεσματικότητά του.

4.6 Είναι προφανές ότι βαίνουμε από την απλούστερη λύση προς την πιο περίπλοκη· ωστόσο, ο βαθμός πολυπλοκότητας δεν πρέπει να υπερβαίνει τα προσδοκώμενα οφέλη. Το σύστημα θα πρέπει να συνεχίσει, ακόμη και σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, να στηρίζεται στην εθνική συλλογή και αξιολόγηση των στοιχείων, εντός ενός καθορισμένου και ενιαίου ευρωπαϊκού πλαισίου, βάσει των οποίων γίνεται η επεξεργασία δεικτών και παραμέτρων.

4.7 Η συγκέντρωση αυτών των παραμέτρων απ' όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση θα πρέπει συνεπώς να επιτρέπει την υιοθέτηση συντονισμένων και συμβατών στρατηγικών και πολιτικών, τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο, με αυστηρή εφαρμογή των αρχών της επικουρικότητας και της αναλογικότητας. Είναι επομένως ιδιαίτερα σημαντικό να ανταποκριθούμε, σε επίπεδο ΕΕ, στις διαφαινόμενες τάσεις και να επιλέξουμε τα μέσα που θα είναι σε θέση να ανιχνεύσουν, εκ των προτέρων και με αξιοπιστία, ακόμη και τις ελάχιστες ενδείξεις των ενδεχομένως επικίνδυνων αλλαγών.

4.8 Παρά τα γνωστά του μειονεκτήματα, το ΑΕΠ παραμένει ένα εξαιρετικό συνολικό μέσο που προσαρμόζεται ταχέως στις εξελίξεις. Το επιζητούμενο νέο μέσο θα είναι κι αυτό ένας συγκεντρωτικός δείκτης που θα λαμβάνει υπόψη τις κοινωνικές και τις περιβαλλοντικές πτυχές - πράγμα το οποίο θα είναι πολύ δύσκολο. Κατά συνέπεια, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι πρέπει, κατά τη χάραξη των πολιτικών, να καθοριστούν κριτήρια επιλογής μεταξύ διαφορετικών παραμέτρων που καλύπτουν διάφορους τομείς, τα οποία και θα προωθούν έτσι την αειφόρο ανάπτυξη στην παγκόσμια κοινότητα.

4.9 Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι μια εξατομικευμένη προσέγγιση δεν είναι δυνατή παρά μόνο στα πλαίσια της επεξεργασίας κάθε επιμέρους μέσου. Η αξιολόγηση και η αποτελεσματική εφαρμογή των μέσων αυτών προϋποθέτουν μια ολοκληρωμένη και ολιστική προσέγγιση για να ελαχιστοποιηθούν οι συγκρούσεις μεταξύ ορισμένων μέσων και παραμέτρων. Εάν δεν αρθούν, οι συγκρούσεις αυτές μπορούν να διαταράξουν την ισορροπία των πολιτικών και στρατηγικών αποφάσεων.

4.10 Οι σχεδιαζόμενες μεταρρυθμίσεις δεν θα επέλθουν ούτε γρήγορα ούτε εύκολα. Ως εκ τούτου, θα πρέπει να επιδειχθεί ιδιαίτερη προσοχή στην αναλυτική προετοιμασία και τη μελέτη κάθε μέσου με βάση έρευνες που αναφέρονται στις αλληλεπιδράσεις τους και εκτενείς διαβουλεύσεις με τους ενδιαφερόμενους φορείς.

4.11 Στο πλαίσιο αυτής της διαδικασίας, είναι απαραίτητος ο καθορισμός προτεραιοτήτων και προθεσμιών για τα επόμενα στάδια. Η ανακοίνωση της Επιτροπής αναφέρεται πολύ αόριστα σε αυτές -γι' αυτό η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να προχωρήσει στην έγκαιρη ένταξη τους στους στόχους και τους μηχανισμούς αξιολόγησης της νέας στρατηγικής για την Ευρώπη έως το 2020, καθώς και στη μακροπρόθεσμη στρατηγική της αειφόρου ανάπτυξης. Η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της που τα άλλα ενδιαφερόμενα μέρη, όπως οι Γενικές Διευθύνσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αρμό-

διες για οικονομικά ζητήματα, δεν συμμετέχουν στο πρώτο αυτό στάδιο. Τέτοιες ριζικές αλλαγές απαιτούν τη συμμετοχή περισσότερων οργάνων στις εργασίες και όχι μόνο της Γενικής Διεύθυνσης «Περιβάλλον», του ΕΟΧ και της Eurostat.

4.12 Κρίνεται απαραίτητο, στα πλαίσια αυτών των εργασιών και για να δομηθούν τα επόμενα στάδια, να εκμεταλλευθούμε στο έπακρο όλες τις διαθέσιμες εκθέσεις και ιδέες, όπως είναι η «Έκθεση της επιτροπής για τη μέτρηση των οικονομικών επιδόσεων και της κοινωνικής προόδου» («έκθεση Stiglitz»: <http://stiglitz-sen-fitoussi.fr/en/index.htm>), η μελέτη: «Οικονομία των οικοσυστημάτων και της βιοποικιλότητας» (TEEB - <http://www.teebweb.org> - στα αγγλικά), οι εργασίες του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Περιβάλλοντος (ΕΟΠ), της Eurostat και όλων όσων συμβάλλουν σε αυτό το πολύπλοκο, ευρωπαϊκό και διεθνές σχέδιο. Αποφασιστικό κριτήριο πρέπει να αποτελεί η διατήρηση της ανεξαρτησίας των στατιστικών και των ποιοτικών κριτηρίων τους, καθώς και η γενική αποδοχή της επεξηγηματικής ισχύος των μέσων που χρησιμοποιούνται.

4.13 Η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών αποφάσισε πρόσφατα να διοργανώσει, το 2012, μια νέα διεθνή διάσκεψη για την αξιολόγηση της προόδου που σημειώθηκε ως προς την αειφόρο ανάπτυξη κατά τα είκοσι τελευταία χρόνια που μεσολάβησαν από τη Σύνοδο Κορυφής για τον πλανήτη, το 1992 στο Ρίο. Είναι προφανές ότι ένα από τα βασικά θέματα θα είναι οι τρόποι επίτευξης μιας παγκόσμιας οικονομίας χαμηλών εκπομπών άνθρακα, φιλικής προς το περιβάλλον. Καλό θα ήταν λοιπόν για την Ευρώπη να καταρτίσει, έως το 2011, ένα σαφές πλαίσιο για την αξιολόγηση των βημάτων προόδου της, ώστε να είναι έτσι σε θέση να παρουσιάσει, το 2012, συγκεκριμένες προτάσεις στη διεθνή κοινότητα.

5. Ειδικές παρατηρήσεις

5.1 Οι ειδικές παρατηρήσεις που ακολουθούν, αναφέρονται στους πέντε βασικούς τομείς δράσης, καθώς και στα αντίστοιχα στοιχεία τους, κατά τη σειρά που ακολουθείται στο κεφάλαιο 3.

5.2 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή είναι επιφορτισμένη με το επίπονο έργο διατύπωσης πιλοτικού σχεδίου για ένα συνολικό περιβαλλοντικό δείκτη. Ανέλαβε να παρουσιάσει το δείκτη αυτό κατά το έτος 2010 και είναι σαφές ότι θα πρόκειται για συνολικό δείκτη και ότι η αξιολόγηση βάσει αυτού θα πρέπει να λάβει υπόψη την ισορροπία των επιπτώσεων των επιμέρους στοιχείων του περιβάλλοντος. Το οικολογικό αποτύπωμα και το αποτύπωμα άνθρακα, στην παρούσα μορφή τους, καλύπτουν συγκεκριμένες συνιστώσες του περιβάλλοντος και της εκμετάλλευσης των πόρων. Εντωμεταξύ προέκυψαν κι άλλοι όροι, όπως το «αποτύπωμα νερού» και το «αποτύπωμα δάσους». Όμως, κανένας από αυτούς δεν αποτελεί πλήρη μελλοντικό δείκτη. Η κατάρτιση του δείκτη αυτού θα πρέπει, ευθύς εξαρχής, να αποτελέσει αντικείμενο διαβουλεύσεων με τα ενδιαφερόμενα μέρη, θα είναι δε απαραίτητο να αξιολογηθούν, με μεγάλη προσοχή, οι συντελεστές στάθμισης όλων ανεξαιρέτως των παραγόντων που συγκροτούν τον εν λόγω πολύπλοκο δείκτη.

5.3 Η επεξεργασία των δεικτών για την ποιότητα ζωής και την ευημερία⁽²⁾ θα είναι εξίσου δυσχερής, αν και υφίστανται μελέτες στους εν λόγω τομείς - μεταξύ των οποίων και μελέτες σκοπιμότητας. Οι δείκτες αυτοί βασίζονται σε μεγάλο βαθμό σε υποκειμενικές αντιλήψεις και όχι σε ακριβείς μετρήσεις. Ας σημειωθεί εδώ ότι ούτε το ΑΕΠ είναι απολύτως ακριβές.

(2) ΕΕ C 100, 30.04.2009, σελ. 53.

5.4 Η «λειτουργική διαχείριση» της ποιότητας του περιβάλλοντος και των διορθωτικών δράσεων σε επίπεδο κοινωνίας απαιτεί πληροφορίες για τη λήψη αποφάσεων σε σχεδόν πραγματικό χρόνο. Τα στρατηγικά ζητήματα και η εκπόνηση πολιτικών βασίζονται περισσότερο στις εξελικτικές τάσεις παρά στις βασικές παραμέτρους. Κατά συνέπεια, η διάκριση αυτή θα καθορίσει την επιλογή των μεγεθών που παρακολουθούνται σε πραγματικό χρόνο, ούτως ώστε τυχόν μεμονωμένες πληροφορίες να μην παρεμποδίσουν άσκοπα τη λήψη αποφάσεων. Απ' αυτή την άποψη, μεγάλη σημασία θα έχει η συνετή και έγκαιρη αντίδραση ως προς τις αλλαγές. Η παρακολούθηση βάσει του συστήματος παγκόσμιας παρακολούθησης του περιβάλλοντος και της ασφάλειας (GMES) θα εξαρτηθεί, κατά προτεραιότητα, από τη «λειτουργική διαχείριση». Εάν προκύψουν και πιο μακροπρόθεσμες τάσεις, τότε θα χρησιμοποιηθεί ασφαλώς και για τον σχεδιασμό πολιτικών.

5.5 Για τη διαμόρφωση των κοινοτικών πολιτικών, οι οποίες απαιτούν κοινές προσπάθειες, χρειάζονται επαρκείς πληροφορίες σχετικά με τις διαφορές και τις ανισότητες σε εθνικό και σε περιφερειακό επίπεδο. Στόχος είναι να εξαλειφθούν οι πλέον κατάφωρες ανισότητες χάρη στον άρτιο σχεδιασμό πολιτικών, ο οποίος προϋποθέτει ακριβή δεδομένα. Η επιτυχία αυτών των πολιτικών εξαρτάται από τη γενικευμένη αποδοχή τους και από τον βαθμό στον οποίο επιθυμείται η υιοθέτησή τους, πράγμα σχεδόν αδύνατο, εάν δημιουργείται η εντύπωση ότι παραβιάζεται η αρχή της ίσης μεταχείρισης. Ο σεβασμός της μεθόδου αυτής θα καθορίσει και τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβάνονται οι πολίτες την Ευρωπαϊκή Ένωση.

5.6 Η αξιολόγηση της αειφόρου ανάπτυξης είναι ζήτημα εξαιρετικά πολύπλοκο. Η βιώσιμη ανάπτυξη αποτελεί μακροπρόθεσμη γενική στρατηγική, η οποία, εξ ορισμού, ούτε έχει ούτε μπορεί να έχει συγκεκριμένους στόχους με συγκεκριμένες προδεσμίες. Εκ των πραγμάτων, οι στόχοι πρέπει να τάσσονται με αρκετά γενικό τρόπο. Σε ό,τι αφορά την αξιολόγηση της αειφόρου ανάπτυξης, πρέπει καταρχάς, να γίνουν αντιληπτές οι τάσεις προς δύο κύριες κατευ-

θύνσεις: (1) αξιολόγηση της ικανότητας απορρόφησης των οικοσυστημάτων και εκμετάλλευση των μη ανανεώσιμων και των ανανεώσιμων πόρων και (2) αξιολόγηση της ανάπτυξης που σημειώνεται στη διαχείριση του κοινωνικού συνόλου. Η εξέλιξη των δύο αυτών βασικών παραγόντων θα καθορίσουν τη βιώσιμη ή μη ανάπτυξη σε επίπεδο διεθνούς κοινότητας και, συνακόλουθα σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι προτάσεις που υποβάλλει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην ανακοίνωσή της (πίνακας αποτελεσμάτων και παρακολούθηση των επιπέδων ρύπων) βαίνουν προς αυτήν την κατεύθυνση. Η ΕΟΚΕ επικροτεί.

5.7 Η ΕΟΚΕ επικροτεί επίσης τις προσπάθειες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να επεκτείνει τους εθνικούς λογαριασμούς σε περιβαλλοντικά και κοινωνικά θέματα. Οι αξιόπιστες και καλά δομημένες πληροφορίες που προέρχονται - σε ικανό αριθμό - από τους εθνικούς λογαριασμούς, θα μπορέσουν να διευκολύνουν, σε μεγάλο βαθμό, την επιθυμητή ορθολογική ενσωμάτωση του εξωτερικού κόστους σε τομείς όπου υπάρχει επαρκής αριθμός αξιόπιστων στοιχείων διαθέσιμων για το σκοπό αυτό και όπου δεν διακυβεύονται οι ισορροπίες στην αγορά. Οι λογαριασμοί αυτοί περιέχουν πολύτιμα στοιχεία, αλλά η πραγματοποίηση συγκρίσεων από το ένα κράτος μέλος στο άλλο μπορεί να είναι προβληματική. Αυτό εξηγεί τη σημασία των προσπαθειών των εμπλεκόμενων φορέων για το βέλτιστο σχεδιασμό του συστήματος δεδομένων και της συλλογής τους, που απορρέει από την ανάγκη ανάπτυξης φυσικών περιβαλλοντικών λογαριασμών. Για τον σκοπό αυτό, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει αναλάβει από μόνη της την υποχρέωση να προτείνει, στις αρχές του 2010, ένα νομικό πλαίσιο περιβαλλοντικής λογιστικής. Οι διαθέσιμοι στους εθνικούς λογαριασμούς κοινωνικοί δείκτες δεν χρησιμοποιούνται στο βαθμό που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν. Η ανάγκη χρήσης των δεικτών αυτών αναμένεται να γίνει ολοένα και πιο αισθητή με την εξέλιξη μιας πολύπλοκης και ολοκληρωμένης προσέγγισης για τη μέτρηση και την αξιολόγηση της προόδου σε έναν μεταβαλλόμενο κόσμο.

Βρυξέλλες, 29 Απριλίου 2010.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Mario SEPI